

Fylkesmannen i Rogaland

TILSYNSRAPPORT

Elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø

Karmøy kommune – Åkra ungdomsskole

Tema og formål

Fra januar 2018 er det innført et nytt felles nasjonalt tilsyn på opplæringsområdet. Tilsynet omfatter offentlige og frittstående skoler, og strekker seg over fire år. Tilsyn med elevenes skolemiljø er et av temaene som inngår i det nye felles nasjonale tilsynet.

Det overordnede målet med tilsynet er å medvirke til en styrking av arbeidet med elevenes skolemiljø, og av skolens evne til å forebygge og håndtere krenkende atferd i skolen. Gjennom å undersøke skolens praksis vil eventuelle brudd på regelverket avdekkes. Fylkesmannen vil gjennom pålegg kreve at eventuelle brudd på regelverket blir rettet.

Et trygt og godt skolemiljø er en viktig innsatsfaktor for en god skole, og for realisering av formålsparagrafen i opplæringsloven § 1-1. Mangler ved skolemiljøet kan føre til mistrivsel blant elevene, og det vil kunne ha direkte betydning for læringsutbyttet.

Skolemiljøet handler om mellommenneskelige forhold. Et godt psykososialt miljø er grunnleggende for at den enkelte elev skal kunne utvikle seg positivt. Skolen er en av de mest sentrale arenaer i barn og ungdommers liv. Skolen er stedet for læring og utvikling, men uten en grunnleggende følelse av trygghet, tilhørighet og inkludering, vil ikke læring få det riktige fokus.

Temaet for tilsynet er rettet mot skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø, skolens plikt til å arbeide forebyggende, og skolens plikt til å informere og involvere elever og foreldre. Det overordnede formålet med tilsynet er å medvirke til at alle elever har et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.

Tilsynet skal være med å sikre at skoleeier og skoleledere

- sørger for at tilsatte følger med, gripe inn, varsler, undersøker og setter inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø
- driver et forebyggende, kontinuerlig og systematisk arbeid for å fremme et trygt og godt skolemiljø.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	3
1.1	Kort om kommunen og skolen	3
1.2	Om gjennomføringen av tilsynet.....	3
1.3	Rektor skal sikre, følge opp og sørge for	4
1.4	Om tilsynsrapporten.....	5
1.5	Brudd på regelverket og varsel om pålegg	5
2	Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø.....	6
2.1	Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.....	6
2.1.1	Rettslige krav, våre observasjoner og vurderinger	6
2.1.2	Våre konklusjoner	16
2.2	Plikten til å straks varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever	16
2.2.1	Rettslige krav, våre observasjoner og vurderinger	16
2.2.2	Våre konklusjoner	19
2.3	Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak	19
2.3.1	Våre konklusjoner	22
3	Skolens plikt til å arbeide forebyggende og informere og involvere elever og foreldre	22
3.1	Plikten til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk	22
3.1.1	Rettslige krav, våre observasjoner og vurderinger	22
3.1.2	Våre konklusjoner	25
3.2	Plikten til å informere og involvere elever og foreldre.....	25
3.2.1	Rettslige krav, våre observasjoner og vurderinger	25
3.2.2	Våre konklusjoner	29
4	Frist for retting av regelverksbrudd	29
	Vedlegg: Liste over dokumentasjon	32

1 Innledning

Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler, jf. opplæringsloven § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven kapittel 10 A.

I tilsyn kontrollerer vi om skolene oppfyller opplæringsloven med forskrifter.

Dersom Karmøy kommune ikke følger regelverket, kan vi pålegge retting etter at kommunen har fått en frist for å rette.

Det er kommunen som skoleeier som må sørge for at skoleledelsen ved hver enkelt skole oppfyller kravene og pliktene i loven, og at de tilbyr de tjenester og aktiviteter som loven omhandler. Det er kommunen som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir overholdt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Vi gir derfor eventuelle pålegg i tilsynet til kommunen som har ansvaret for at skolen retter opp brudd på regelverket.

Våre tilsyn er offentlig myndighetsutøvelse, noe som innebærer at vi skal gjennomføre tilsynet i samsvar med reglene i forvaltningsloven og offentlighetsloven.

1.1 Kort om kommunen og skolen

Karmøy kommune er en kommune med ca. 42000 innbyggere. Karmøy-skolen har rundt 5000 elever fordelt på 22 skoler. Åkra ungdomsskole ligger sentralt i Karmøy, og er den største ungdomsskolen i kommunen med om lag 340 elever.

1.2 Om gjennomføringen av tilsynet

Vi åpnet tilsyn med Karmøy kommune i brev av 06.02.19. I brevet informerte vi om tema for tilsynet. Dere ble bedt å levere dokumentasjon til oss. Vi har fått dokumentasjonen for å gjennomføre tilsynet.

Elevenes skolemiljø er temaet for tilsynet. Vi har kontrollert følgende undertemaer:

1. Skolens plikt til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-2, 9 A-3, 9 A-4 og 9A-5.
2. Skolens plikt til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven § 9 A-3 og 9 A-8 første ledd.

Det overordnede formålet med tilsynet er å medvirke til at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Gjennom å undersøke skolenes praksis vil eventuelle brudd på regelverket avdekkes. Fylkesmannen vil gjennom pålegg kreve at eventuelle brudd på regelverket blir rettet.

Vi har ikke sett på hvordan dere oppfyller andre krav i regelverket.

Når det gjelder metode for tilsyn etter opplæringsloven, har Utdanningsdirektoratet utarbeidet egen håndbok¹ som Fylkesmannen skal bruke. Håndboka ligger på Utdanningsdirektoratets nettsider.

Det er kommunen som har det overordna ansvaret for at krava i opplæringsloven blir oppfylt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Kommunen er derfor adressat for denne tilsynsrapporten. I denne rapporten presenterer vi våre foreløpige vurderinger og konklusjoner.

1.3 Rektor skal sikre, følge opp og sørge for

I flere av kontrollspørsmålene er det stilt spørsmål om rektor «sikrer», «sørger for» eller «følger opp». Kravene om at rektor skal sikre, følge opp eller sørge for, viser til rektors plikt til å arbeide systematisk slik at kravene i loven blir oppfylte.

Rektor skal sikre

At rektor skal sikre at skolen oppfyller et krav i regelverket, betyr at vi undersøker om rektor har bestemt en fast framgangsmåte for hvordan skolen skal oppfylle kravet. Dette er nødvendig der regelverket gir skolen et handlingsrom for hvordan de skal oppfylle kravet, slik at skolen selv må operasjonalisere hvordan den enkelte skal gå fram i hver enkelt sak. Det er ikke et krav at framgangsmåten er skriftlig, men den må være egnet til å sikre at kravet i loven blir oppfylt i alle saker på den aktuelle skolen. Rektor må i tillegg følge opp at de som jobber på skolen bruker framgangsmåten i praksis. Dersom skolen ikke har hatt saker der det har vært nødvendig å bruke framgangsmåten, undersøker vi om rektor har gjort det som er nødvendig for at framgangsmåten vil bli fulgt, når skolen får en slik sak.

Rektor skal følge opp

I noen tilfeller har ikke skolen et handlingsrom for hvordan de skal oppfylle kravet fordi framgangsmåten er gitt. At rektor skal følge opp at skolen oppfyller et krav i regelverket, betyr at rektor må forsikre seg om at den bestemte framgangsmåten blir oppfylt i praksis på skolen. F.eks.: «Følger rektor opp at skolen gjennomfører tiltak i samsvar med aktivitetsplanen?» Her er det aktivitetsplanen som viser framgangsmåten, men rektor må følge opp at det som står i aktivitetsplanen blir gjennomført.

Rektor skal sørge for

At rektor skal sørge for at et krav blir oppfylt, betyr at oppgaven er av en slik art at det ikke er nødvendig med en fast framgangsmåte. Dette kan gjelde mindre oppgaver eller aktiviteter. F.eks.: «Sørger rektor for at skolen vurderer informasjonen om hvordan tiltakene har virket, og tilpasser tiltakene basert på vurderinger og elevens syn?» Det kan i tillegg gjelde større oppgaver der det er unaturlig med en fast framgangsmåte. F.eks.: «Jobber rektor for at skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et inkluderende og trygt skolemiljø?»

Ikke krav

Når kontrollspørsmålet ikke inneholder krav om at rektor skal «sikre», «følge opp» eller «sørge for», betyr det at vi ikke vurderer det systematiske arbeidet til rektor, men her vil vi bare vurdere om skolen oppfyller kravet i praksis.

¹ Metodehåndbok for tilsyn - en håndbok for tilsyn i metode for tilsyn etter barnehageloven og opplæringsloven.

1.4 Om tilsynsrapporten

Våre vurderinger i denne rapporten baserer seg i hovedsak på opplysninger som kommer frem i:

- dokumentasjonen dere har sendt inn (se oversikt i vedlegg)
- egenvurdering i Reflex²
- informasjon fra våre egne systemer og offentlige registre
- informasjon på skolens nettsted
- intervjuene med rektor, lærere, sosialrådgiver, miljøarbeider og foreldrerepresentanter
- intervju/skolevandring med elevrepresentanter

Denne rapporten omhandler tilsynet på Åkra ungdomsskole.

Tilsynsrapporten inneholder informasjon om hvilke pålegg som er aktuelle å vedta etter at rettefristen etter kommuneloven § 60 d er utløpt.

Tilsynsrapporten er et offentlig dokument som vil bli publisert på Fylkesmannens hjemmeside.

1.5 Brudd på regelverket og varsel om pålegg

Vi varsler kommunen om pålegg som gjelder:

- Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø
- Skolens plikt til å arbeide forebyggende og informere og involvere elever og foreldre

1.6 Status på rapporten og veien videre

Karmøy kommune fikk tilsendt foreløpig tilsynsrapport 13.mai 2019 og fikk frist til 15.juni 2019 med å kommentere rapporten.

Tilbakemelding fra Åkra ungdomsskole er innarbeidet under det enkelte punkt

Det er kommunen som har det overordna ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir oppfølgt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Kommunen er derfor adressat for tilsynsrapporten.

Karmøy kommune får en frist til å rette regelverksbruddene, jf. kommuneloven § 60 d.

Frist for retting er 15.november 2019.

² RefLex er et nettbasert verktøy som skal gi barnehager, barnehagemyndighet, offentlige og frittstående skoler og skoleeiere hjelp til å vurdere om egen praksis er i samsvar med regelverket

2 Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø

Denne delen omfatter tre deltemaer

- plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 og 9 A-4
- plikten til å umiddelbart varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som arbeider på skolen krenker en eller flere elever, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-5
- plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 og 9 A-4

2.1 Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

2.1.1 Rettslige krav, våre observasjoner og vurderinger

Alle som jobber på skolen, skal ha kunnskap om at det er elevens egen opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø.

Rettslig grunnlag

Det er elevens egen subjektive opplevelse av skolemiljøet som avgjør om elevens rett til et trygt og godt skolemiljø er oppfylt. For at dere skal kunne oppfylle aktivitetsplikten, må alle ta utgangspunkt i hvordan eleven selv opplever at skolemiljøet virker på egen helse, trivsel og læring, jf. opplæringsloven §§ 9 A-2 og 9 A-3 andre ledd.

Har alle som jobber på skolen, kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø?

Våre observasjoner og vurderinger

I *Plan for trygt og godt skolemiljø Karmøy kommune* vises det til lovgrunnlaget for opplæringsloven kapittel 9A om elevens subjektive opplevelse. I planen er det laget en *Mal for overordnet dokumentasjon* der det under plikten til å undersøke står *Det er elevens opplevelse av skolemiljøet som er avgjørende – skolen skal ikke vurdere eller skaffe bevis for eller mot at eleven er blitt mobbet eller krenket. Hver skole skal ta utgangspunkt i denne planen når de etablere sine egne rutiner for å sikre arbeidet med trygt og godt skolemiljø på den enkelte skole.* Denne planen omtales i intervju som Karmøy kommune sin plan. Det fremgår av intervju at de ansatte har fått utdelt planen, men at planen ikke brukes aktivt. De ansatte har ikke vært med i utarbeidelse av planen,

Rektor sa i intervju at hun ville ta ansvar for å lage en egen plan utfra den kommunale planen. Den 30.04.19 fikk Fylkesmannen tilsendt skolens *Strategi for et trygt og godt skolemiljø*. Fylkesmannen har i liten grad bruk *Strategi for et trygt og godt skolemiljø* som en del av vurderingsgrunnlaget da innholdet i denne ikke var klart, og heller ikke henvist til under

intervjuene. Det var ikke kjent blant de andre intervjuobjektene at rektor var i ferd med å lage en egen plan for skolen utfra den kommunale planen. *Strategi for et trygt og godt skolemiljø* er etter Fylkesmannens vurdering ikke forankret i personalet.

Rektor skriver i egenvurderingen i Reflex at *kommunens plan for trygt og godt skolemiljø 2018-2023 og Dokumentasjon av aktivitetsplikten er delt ut. Dette ble gjort senest 12.03.19. Informasjonsskriv lagt i posthylle*. Rektor sier i intervju at lærerne har blitt informert om dette i fellestid, *første gang jeg tok dette opp i kollegiet høsten 2017 brukte jeg veilederen fra Udir (Skolemiljø Udir-3-2017) som støtte når jeg snakket med de ansatte. Dette ble konkretisert i skolens plan "Dokumentasjon av aktivitetsplikten"*. Her fremgår det under plikten til å undersøke at det er elevens opplevelse som gjelder.

Det fremgår av intervju at planer, rutiner og skolens dokumenter i varierende grad er kjent i personalet. Fylkesmannens vurdering er at de er delt ut og informert om, men at de ikke er «levende» dokumenter som bidrar til lik praksis. Assistenter/fagarbeidere er eksempelvis ikke med på møter i fellestid, og det er uklart for Fylkesmannen hvordan andre ansatte enn lærerne får informasjon bortsett fra å få utdelt rutiner og planer. Ut ifra rutiner og referat kan ikke Fylkesmannen se at det på tidspunkt for tilsynet er faste møter med assistenter/fagarbeidere.

Åkra ungdomsskole kommenter ved å vise til referat fra møte 15.januar 2018 mellom ledelse og fagarbeidere. Her fremgår det også en møteplan for våren 2018. Det er ikke vist til referat eller tilsvarende møteplan for høsten 2018 eller for våren 2019 som synliggjør dagens praksis.

Åkra ungdomsskole kommenterer videre: *En av assistene er på skolens morgenmøte der informasjon om sårbare elever blir tatt opp. Hun formidler dette videre til de andre assistentene. Referat fra morgenmøter sendes ut på e-post til alle assistenter og lærere.*

Det fremgår av alle intervjuene at de ansatte er kjent med at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø. Fylkesmannens vurdering er at Åkra ungdomsskole oppfyller regelverkets krav på dette punktet.

Alle som jobber på skolen, skal følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø.

Rettslig grunnlag

Plikten til å følge med varierer ut fra hvilken rolle, oppgaver og posisjon den voksne har på skolen, jf. opplæringsloven § 9 A-4 første ledd. Alle som jobber på skolen må kjenne til hvordan de i sin arbeidshverdag skal være årvåke for forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Dere skal følge spesielt godt med på hvordan elever med en særskilt sårbarhet har det på skolen. Dere må skaffe dere informasjon fra elevene om hvordan de opplever skolemiljøet.

Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever som kan være særskilt sårbare?

Våre observasjoner og vurderinger

I Karmøy kommune sin *Plan for trygt og godt skolemiljø* står det under plikten til å følge med at skolen forebygger og trygger gjennom klasseledelse, elevsamtaler, sette fokus på å være

inkluderende, gode rutiner for inspeksjon, gjennomføring av Spekter 2 g årlig, relasjonskart, fokus på overgangssituasjoner og andre sårbare situasjoner.

Strategi for et trygt og godt skolemiljø viser til skolens verktøy for avdekking av mobbing: *Spekter, sosiogram/relasjonskart, speed intervju, elevundersøkelser, observasjon og undersøkelsessamtaler*

I skolens eget skriv *Dokumentasjon av aktivitetsplikten* står følgende om plikten til å følge med: *Plikten innebærer alt fra inspeksjonsordninger til observasjon/tilsyn på bestemte steder på skolen, elevsamtaler, elevundersøkelser og lignende.* I skrevet står det at det skal gjennomføres en nullpunktanalyse i september og mai, Spekter-undersøkelse i oktober og april, og elevundersøkelse i desember.

Det fremgår av egenvurderingen i Reflex at det gjennomføres regelmessige elevsamtaler, Spekter-undersøkelse 1 gang pr. halvår, observasjoner i timer og friminutt (vaktoversikt-inspeksjon), speed intervju (klassemiljøundersøkelse) og elever fører loggbok. Spørsmålene i speed intervju tilpasses etter hvilken informasjon en har fått, eller hva skolen f.eks. ser i Spekter-undersøkelsen. I tillegg vises det til at Elevundersøkelsen gjennomføres årlig. Av den innsendte dokumentasjonen går det fram hvordan skolen har jobbet med oppfølging av Elevundersøkelsen.

I skjemaet *Arbeidsfordeling i innsatsteamet ved Åkra ungdomsskole* er det en oversikt over når de ulike undersøkelsene skal gjennomføres, og hvem som har ansvaret for å gjennomføre dem. Det står også her hvordan en skal bruke analysen av resultatene av undersøkelsene.

Skolen har sendt inn en detaljert oversikt over hvor de ulike vaktene skal ha tilsyn. Vaktene er delt inn i soner. Av intervju gikk det fram at det var få voksne tilstede i overgangssituasjoner.

I *Dokumentasjon av aktivitetsplikten* står det også under plikten til å følge med at *Alle har et skjerpet ansvar overfor elever med en særskilt sårbarhet, eks. knyttet til elevens religion, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk, funksjonsevne, at eleven har atferdsvansker, forhold ved elevens familie og hjemmesituasjonen. At elever tidligere har vært utsatt for krenkelser kan gjøre eleven ekstra sårbar. Enkelte grupper er overrepresentert blant de som blir krenket, det er viktig at en følger særskilt med på hvordan disse elevene har det.* I *Strategi for trygt og godt skolemiljø* under *Tilsyn* står det at *For elever med spesielle utfordringer legges det til rette for fokusvakt og høyere voksentetthet.*

Rektor viser i Reflex også til kommunens plan for uønsket skolefravær og de rutinene som er knyttet til elever med denne type problematikk. Hun skriver at dette også er med på å fange opp elever som kanskje ikke har et trygt og godt skolemiljø.

I Reflex fremgår det at informasjon er gitt på møter, f.eks. *Fellesmøter. Inspeksjon i friminuttene, klasselærermøter, elevsamtaler, loggbøker, Spekter o.l. skal sørge for at alle følger med de av elevene som er spesielt sårbare. Når skolen blir kjent med ny informasjon tas dette opp på morgenmøte mandag. Dette sendes også ut som referat.* I *Strategi for trygt og godt skolemiljø* står det at skoleledelsen har ansvar for å informere om særlig sårbare elever under skolens morgenmøter.

Når det gjelder forhold rundt en elev som kan gjøre eleven særskilt sårbar, er dette et tema som nevnes spesielt i forbindelse med overgang fra barnetrinn til ungdomstrinn. Det fremgår i intervju at ved overgang barneskole-ungdomsskole skaffer skolen seg informasjon om alle

elevene som skal begynne på skolen. Denne informasjonen gis i første omgang til ledelsen, deretter til kontaktlærere, og ved oppstart til alle som skal jobbe med eleven. Dette fremgår også av *Milepælsplan overgang barne/ungdomsskole for Åkra ungdomsskole*.

En ansatt sier dette om de særskilt sårbare elevene: *Det er ofte disse elevene vi bruker mest tid på. Vi har fått informasjon fra b. skolen, svake i fag, utfordringer hjemme, m.m. Vi får alltid noen overraskelser fordi det skjer noe i overgangen. Noen blir plutselig alene og sårbare.*

Rektor skriver i Reflex at det er avholdt årlige informasjonsmøter i forhold til de fem delpliktene, og at renholdspersonalet har fått informasjon. I september 2017 fikk de ansatte kurs i kap. 9A i regi av Karmøy kommune. I *Strategi for trygt og godt skolemiljø* står det at skoleledelsen skal gjennomgå rutiner for forebygging, avdekking og håndtering av mobbing ved oppstart hvert skoleår.

I intervju kom det fram at rektor etterspør i plangruppe og trinntid om de ansatte gjør det de skal for å følge rutinene. Intervju, egenvurdering og dokumentasjon viser at skolen innhenter informasjon om hvordan elevene generelt opplever skolemiljøet gjennom systematisk innhenting av informasjon. Etter Fylkesmannens vurdering sikrer rektor at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø

Skolen har et skjerpet ansvar ovenfor elever med særskilt sårbarhet og det er viktig at skolen følger ekstra godt med på hvordan disse elevene har det på skolen. Fylkesmannens vurderer at rektor i tilstrekkelig grad sikrer at alle som jobber på skolen følger spesielt godt med på elever som kan være særskilt sårbare.

Alle som jobber på skolen, skal gripe inn mot krenkelser dersom det er mulig

Rettslig grunnlag

Plikten til å gripe inn er ikke det samme som plikten til å sette inn tiltak, jf. opplæringsloven § 9 A-4 første ledd. Plikten til å gripe inn handler ofte om umiddelbart å stanse negativ oppførsel, for eksempel ved å bryte opp en slåsskamp eller stanse annen fysisk krenkelse, stanse en utfrysningssituasjon eller stanse og irettesette elever som krenker andre elever verbalt. Alle som jobber på skolen, skal ha nulltoleranse mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering.

Sørger rektor for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig?

Våre observasjoner og vurderinger

Rektor viser i Reflex til *Dokumentasjon av aktivitetsplikten* og *Mal for dokumentasjon av undersøkelse*.

I *Dokumentasjon av aktivitetsplikten* står følgende om plikten til å gripe inn: *Handlingen må skje umiddelbart og være rettet mot å stoppe en situasjon som pågår eks. stoppe en slåsskamp eller en annen fysisk krenkelse, om å stanse en utfrysningssituasjon eller stanse og irettesette elever som krenker andre verbalt. Grensen for å gripe inn er at den ansatte ikke skal stå i fare for å skade seg selv eller krenke noen av elevene for å stanse situasjonen. Obs! Nødverge og nødrett.*

I *Mal for dokumentasjon av undersøkelse* skal personalet dokumentere hvordan det ble grepet inn. Vi har ikke fått tilsendt utfylte skjema som viser skolens praksis i sakene.

Skolen har en *Handlingsplan mot vold og trusler ved Åkra ungdomsskole*. Her står det nærmere beskrevet hvordan personalet skal handle ved fysisk eller psykisk vold:

Handlingen må skje umiddelbart og være rettet mot å stoppe en situasjon som pågår eks. stoppe en slåsskamp eller en annen fysisk krenkelse, eller stanse og irettesette elever som krenker verbalt. Prøv å gå mellom og skille elevene. Det er viktig å opptre rolig. Grensen for å gripe inn er at den ansatte ikke skal stå i fare for å skade seg selv eller krenke noen av elevene for å stanse situasjonen.

I en akutt situasjon melder du fra til nærmeste kollega eller elever som er i nærheten om å melde fra til kontoret. Fjern tilskuere. Elevene følges opp med samtale av kontaktlærer, ledelsen eller sosiallærer. Hjemmet informeres av den som har pratet med de involverte, dersom flere er involvert i å løse saken blir disse enige om hvem som ringer hjem. Saken skal alltid meldes inn til ledelsen. Rektor avgjør dersom en ser det nødvendig med skjerpet konsekvens jfr. bortvisningsvedtak.

Det fremgår også av *Handlingsplan mot vold og trusler* at skolen hver høst skal gjennomgå i personalet hva de legger i begrepene fysisk og psykisk vold, samt gjennomgå *Handlingsplan mot vold og trusler* og hvordan skolen vil praktisere den. Fylkesmannen kan ikke se av innsendt dokumentasjon, eller gjennom intervju at det har vært en slik gjennomgang. Vi kan ikke se av referat eller i årshjul for fellestid at denne gjennomgangen er gjort eller planlagt gjort. Ingen av intervjuobjektene nevner denne handlingsplanen som et «aktivt» dokument.

Åkra ungdomsskole kommenterer ved å vise til *Plan over fellestid* der gjennomgang og utarbeidelse av handlingsplan fremgår, og viser til gjennomført idemyldring i forhold til rosanalyse. Fylkesmannen registrerer at denne planen er gjeldende for høsten 2017 og er derfor ikke en plan som dokumenterer dagens praksis.

Det fremgår likevel av intervju at de ansatte griper inn når det oppstår en hendelse, de gir eventuelt beskjed videre til kontaktlærer som gir beskjed videre til innsatsteam. Fylkesmannens vurdering er derfor at rektor i tilstrekkelig grad sørger for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser.

Alle som jobber på skolen, skal varsle rektor ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

Rettslig grunnlag

Alle som jobber på skolen, skal varsle rektor om all mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven § 9 A-4 andre ledd. Terskelen for hva som skaper mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, skal være lav. Å ha en mistanke om at en elev ikke har det trygt og godt på skolen, vil si å ha en følelse av eller antagelse om at eleven ikke har det bra. De som jobber på skolen, skal gi eleven beskjed om at de kommer til å varsle rektor om saken, med mindre dette hindrer at de kan varsle rektor raskt nok. I noen tilfeller vil det være nødvendig å varsle rektor straks, mens i andre tilfeller kan det være forsvarlig å vente noe lenger.

Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø?

Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier?

Varsler rektor skoleeieren om alvorlige tilfeller, inkludert tilfeller der skolen ikke har klart å løse en sak?

Våre observasjoner og vurderinger

Skolens fremgangsmåte for varsling må gi føringer for hvilke saker de som jobber på skolen skal varsle om straks, og hvor raskt de skal varsle om saker til rektor. Fremgangsmåten må sikre at de som jobber på skolen, gjør det som er rimelig å forvente av dem i det enkelte tilfellet

I Dokumentasjon av aktivitetsplikten står følgende om plikten til å varsle: Terskelen til å varsle skal være lav. Mistanken kan basere seg på observasjoner av elevene, tilbakemeldinger i undersøkelse, beskjeder fra foreldre eller medelever eller aktivitet i sosiale medier. At en elev verbalt sier at han/hun opplever mistro på skolen, oppfyller kravet til at en har kjennskap.

NB! Elevens væremåte kan være en pekepinn på hvordan eleven opplever skolemiljøet.

Tidspunkt for varsling avhenger av alvorlighetsgrad og mulighet for å få gjort noe. Straks (alvorlige tilfeller) eller i løpet skoledagen eller påfølgende skoledag.

Rektor skal varsle skoleeier i alvorlige tilfeller eks. er saker der krenkelsene er særlige voldelige, på andre måter svært integritetskrenkende eller flere elever er involvert i mobbing av enkeltelever, krenkelsen har pågått over lang tid (uten av skoleledelsen har klart å løse saken), digital mobbing, grove trusler gjennom sosiale medier.

NB! Helsepersonell kan være forhindret av taushetsplikten sin ifht. å varsle skolen.

Det står videre i samme dokument at side 1 i aktivitetsplanen skal fylles ut av den som først ble kjent med saken – leveres til innsatsteamet (rektor/insp.SÆT). Videre står det at den som først ble kjent med saken skal melde inn saken til rektor/undervisningsinspektør SÆT i løpet av dagen/påfølgende dag. Det fremgår av intervju at dette ikke er en rutine alle er kjent med. Noen viser til et skjema som skal fylles ut etter hendelse, andre sier at de ikke er kjent med at det er en rutine.

Rektor sier at de har skiftet skjema, og at det nå er skjemaet som kommunen har utarbeidet som skal brukes. Alle skal ha fått dette dokumentet i postkassen sin, men ikke alle har fått en muntlig orientering om skjemaet.

Etter Fylkesmannens vurdering har skolen en fremgangsmåte for varsling, men det er ikke tydelig hvilke saker de som jobber på skolen skal varsle om straks, og hvor raskt de skal varsle om saker til rektor. Det er heller ikke synliggjort at alle som jobber på skolen har fått nødvendig informasjon om hva som forventes av dem i det enkelte tilfelle.

Kravet i regelverket er at rektor også må følge opp at de som jobber på skolen bruker framgangsmåten i praksis. Ulik praksis og ulik forståelse tyder på at ikke alle er kjent med hva som er fremgangsmåte for varsling av saker. Det er derfor Fylkesmannens vurdering at rektor ikke sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller

kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Av dette følger også at det er Fylkesmannens vurdering at rektor ikke sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier.

Rektor sier i intervju at hun har som «regel» at hun drøfter saker som hun opplever utfordrende og/eller der ansatte er involvert, med skoleeier. Sakene trenger nødvendigvis ikke være alvorlige: *Jeg tenker at det er viktig å bruke skoleeier som sparringspartner for å bli bedre, samtidig som skoleeier vet hva som rører seg ute i skolen. Rektor sender også inn kopi av alle aktivitetsplaner til skoleeier.* Skoleeier sier i intervju at de leser alle aktivitetsplaner, og at de opplever nå at rektorene tar kontakt selv underveis i prosessen. Etter Fylkesmannens vurdering varsler rektor skoleeieren om alvorlige tilfeller, inkludert tilfeller der skolen ikke har klart å løse en sak.

Skolen skal undersøke alle saker

Rettslig grunnlag

Etter at rektor har fått varsel om mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, skal dere undersøke saken så snart som mulig, jf. opplæringsloven § 9 A-4 tredje ledd. Tilsvarende gjelder tilfeller der en elev sier ifra om at han eller hun ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt.

Undersøkelsene skal få frem fakta om situasjonen, bakgrunnen for elevens opplevelse og hva i elevens omgivelser som påvirker hvordan eleven opplever skolemiljøet. Hvis undersøkelsen viser at eleven ikke har et trygt og godt skolemiljø, eller eleven selv har sagt fra om dette, må dere bruke informasjonen til å vurdere hvilke tiltak dere skal sette inn. Dere må innhente nok informasjon til å avdekke hva som har skjedd, og om én eller flere elever opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt. For at saken skal være godt nok opplyst, må dere snakke med alle elevene som kan belyse saken.

En elev som er involvert i saken, har rett til å uttale seg. Eleven skal få nødvendig informasjon for å kunne ta stilling til om han eller hun vil uttale seg, hva saken gjelder, og hvorfor og hvordan dere skal gjennomføre samtalen. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen og sørge for at den er tilpasset elevens modenhetsnivå. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte eller få dem til å uttale seg på sine vegne.

Sikrer rektor at skolen undersøker saken når rektor får varsel fra en ansatt ved skolen, eller en elev sier fra om at skolemiljøet ikke er trygt og godt?

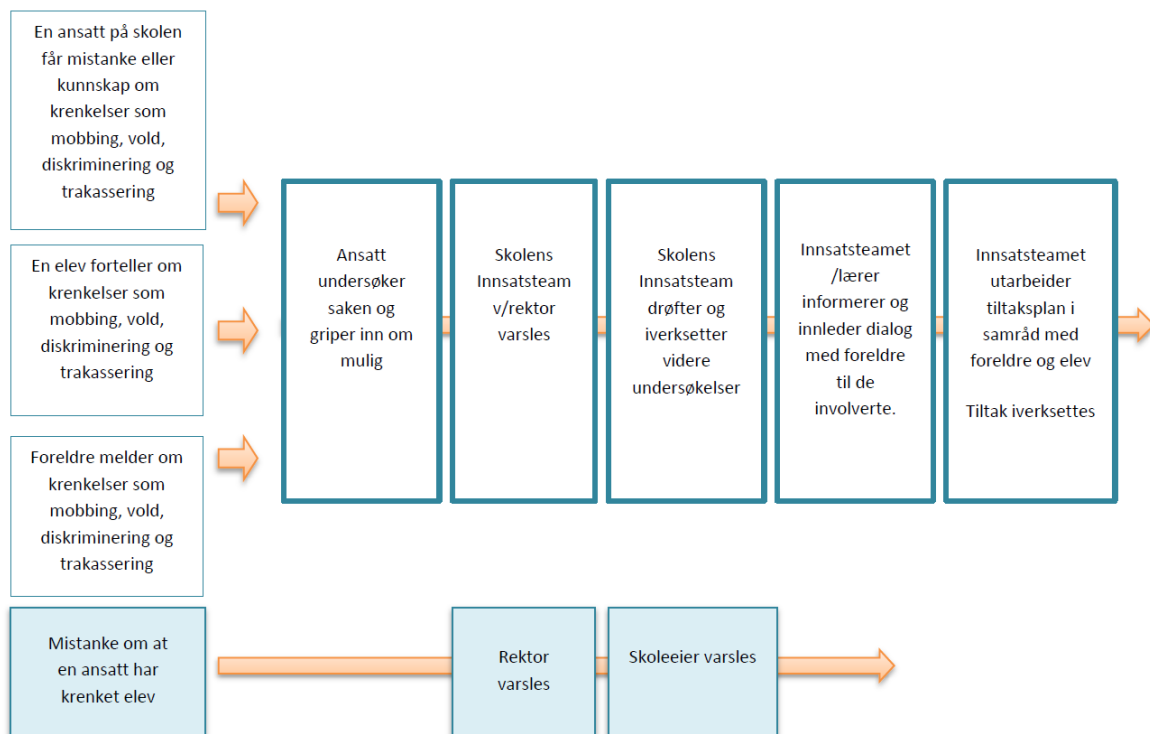
Sikrer rektor at skolen undersøker saken snarest?

I *Dokumentasjon av aktivitetsplikten* står følgende om plikten til å undersøke: *Terskelen for å undersøke skal være lav. Plikten til å undersøke innebærer ikke at skolen skal skaffe og vurdere bevis for og imot at eleven er blitt krenket eller mobbet – det er elevens opplevelser som gjelder. Undersøkelsene skal ha som formål å få frem fakta om en situasjon, bakgrunnen for elevens opplevelse og hvilke forhold i elevens omgivelser som påvirker hvordan han/hun opplever skolemiljøet. En undersøkelse kan også innebære å avklare og opplyse om forhold tilbake i tid eller forhold utenfor skoletiden og skoleområdet, dersom slike forhold påvirker elevens hverdag på skolen, eks.*

undersøkende samtale, spekterundersøkelse, personlig intervju. Det står presisert at plikten til å undersøke utløses ved at eleven sier at han/hun ikke har det trygt og godt på skolen

Det fremgår av intervju at ikke alle er kjent med at det foreligger prosedyre for hvordan en sak undersøkes, men siden innsatstemaet tar alle sakene, sikrer rektor at skolen undersøker sakene. Prosedyre for dette fremgår av *Arbeidsfordeling innsatsteamet ved Åkra ungdomsskole.*

I nylig innsendt *Strategi for trygt og godt skolemiljø* viser denne modellen saksgangen:

Rektor sier i intervju: Vi tar opp saken i innsatsteam, 2 møter i uken. Tirsdag og fredag, da går vi alltid gjennom de sakene som er aktive. Da tar vi ofte en ekstra Spekterundersøkelse. Da tar vi gjerne en ekstra samtale med elevene. I tillegg tar vi ofte speed intervju for å undersøke saken. Dette skal gå kjapt, og er en oppfølging av Spekter. Det kommer an på hva vi får men bruker mest 1. og 2. time. Vi avtaler med læreren på forhånd, dette er gjort i samarbeid med læreren. Vi tre i innsatsteamet samles rett etterpå for å gå gjennom. Vi samkjører et referat og anonymiserer, rydder og får oversikt. Vi tre kan gjerne ha litt ulik informasjon fra speedintervjuene.

I intervju ble det sagt at ved å bruke speedintervju fikk en avdekket mye: Alle elevene blir intervjuet. Deretter opp til lærerne å følge opp; samtaler med elever, jobbe med forebyggende arbeid, skille elever i gruppesammensetning.

Det vises i tillegg til malen *Dokumentasjon av undersøkelse*. Fylkesmannen kan ikke se at denne er i bruk. Den er heller ikke nevnt i intervju som et «aktivt» dokument. Det er likevel i innsendte aktivitetsplaner et eget punkt som fylles ut: *Hvilke undersøkelser som er gjort i saken*. Innsendte aktivitetsplaner viser til samtaler med ansatte, Spekter-undersøkelse, speedintervju, elevsamtale, observasjon.

Fylkesmannens vurdering er at skolen undersøker alle saker så raskt som mulig.

Eleven skal få uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen.

Rettslig grunnlag

Eleven skal få nødvendig informasjon for å kunne ta stilling til om han eller hun vil uttale seg, hva saken gjelder, og hvorfor og hvordan dere skal gjennomføre samtalen, jf. opplæringsloven § 9 A-4 femte ledd. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen og sørge for at den er tilpasset elevens alder og modenhetsnivå. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte, eller få dem til å uttale seg på sine vegne.

Sikrer rektor at eleven får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen?

Våre observasjoner og vurderinger

Det fremgår av intervju at innsatsteamet utarbeider aktivitetsplan med tiltak. Innsatsteamet sjekker ut elevens opplevelse av tiltakene, som kan være f.eks. støttegruppe, inkluderende tiltak i klasse, miljøarbeider som observatør på buss i en uke for å undersøke saken, taxi o.l.

Rektor sier i intervju at *vi snakker alltid med eleven og har en dialog med foreldre underveis, gjerne i møte. Vi har skjont at elevene skal delta i utforming av tiltak, dette har vi ikke gjort. Vi må også la elevene i større grad involveres i tiltak.*

De innsendte aktivitetsplanene synliggjør ikke elevens stemme. Elevens rett til å uttale seg om innholdet i planen blir heller ikke synliggjort. Vi vil her bemerke at elevens innspill og ønsker bør tas med før aktivitetsplanen lages. Dette er i tråd med barnekonvensjonens artikkel 12 som gir barn en rett til å uttale seg om alle forhold som berører dem. I saksbehandlingen skal dere undersøke hva som er barnets syn, og dere skal tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med alder og modenhet. Barnet må ikke nødvendigvis ha meninger om løsningen av en sak for å uttale seg. Det er tilstrekkelig at barnet mener noe om enkelte sider av en sak. Barnekomitèen har gitt en utfyllende generell kommentar nr. 12. Her presiseres det at barnet må høres så tidlig som mulig i saksbehandlingen.

Fylkesmannens vurdering er at elevene ikke i tilstrekkelig grad får uttale seg om innholdet i aktivitetsplanen.

Skolen skal sette inn tiltak for å gi eleven et trygt og godt skolemiljø.

Rettslig grunnlag

Plikten til å sette inn tiltak gjelder uavhengig av hva som er årsaken til at eleven ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt, jf. opplæringsloven § 9 A-4 fjerde ledd. Årsaken kan være noe som skjer utenfor skoletiden eller skolens område.

Dere skal velge tiltak ut fra faglige vurderinger av hva som er egnede tiltak. Vurderingene skal basere seg på kunnskap, prinsipper og verdier som er utviklet og anerkjent av kompetente fagmiljøer. De egnede tiltakene skal gjøre det som er tilstrekkelig for å gi eleven et trygt og godt skolemiljø.

Dere må aktivt søke etter mulige og egnede tiltak, og sette inn de tiltakene som er tilgjengelige for skolen. Dere må tilpasse tiltakene til saken og elevens helhetlige behov. Samlet sett skal dere

gjennomføre de tiltakene som med rimelighet kan forventes av dere i den enkelte saken. Tiltakene må være lovlige etter opplæringsloven.

Dere må ta stilling til hva som er elevens beste i saken. Da må dere vurdere elevens syn på hva som bør være innholdet i aktivitetsplanen, elevens identitet, karaktertrekk og egenskaper, familiemiljø og nære relasjoner, beskyttelse, omsorg og sikkerhet, sårbarhet eller sårbare situasjoner, elevens rett til liv og utvikling, elevens fysiske og psykiske helse og elevens rett til utdanning. Det skal sterke hensyn til for at dere kan sette elevens beste til side. Dere må ta stilling til hvor stor vekt elevens beste skal ha.

Hvis dere setter inn tiltak som berører andre elever enn den som ikke har et trygt og godt skolemiljø, må dere vurdere hva som er til disse elevenes beste. Ved motstrid mellom hensynet til de forskjellige elevenes beste, må dere avgjøre om det er mulig å finne en løsning som ivaretar alle hensynene og elevene.

Sikrer rektor at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt?

Våre observasjoner og vurderinger

I Karmøy kommune sin *Plan for trygt og godt skolemiljø* står det at når det viser seg at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, skal skolen så langt det finnes egnede og lovlige tiltak sørge for at eleven igjen får det trygt og godt på skolen.

I *Dokumentasjon av aktivitetsplikten* står det at tiltakene bør være presise og konkrete, slik at de enkelt kan følges opp, eks. konfronterende samtale m/mobber/plager, forsterket vakthold, øke elevers kunnskap om digital dømmekraft, regulering av hvor elevene kan ferdes, klassebytte/skolebytte (Dette utløser enkelt vedtak). Det bør være en oppfølgingsamtale i etterkant. Videre står det at det bør vurderes tiltak mot mobber, krenker, tilskuer, gruppe-/klassemiljø o.l. Skolen må følge opp tiltakene, evaluere virkningene og evt legge til/endre tiltak. Samarbeid med foreldrene bør ofte være en del av tiltakene.

I egenvurderingen i Reflex fremgår det at skolen har fått opplæring/skolering i regi av skoleeier gjennom Læringsmiljøsentret i Stavanger. Skolen var også tidlig i kontakt med Fylkesmannen ang. gode tiltak ift brudd på kap. 9a. Skoleeier blir kontaktet når skolen trenger støtte/veiledning til egnede tiltak. Der BUP og PPT er inne i saker, har de veiledet og kommet med innspill til aktivitetsplanen. I *Strategi for trygt og godt skolemiljø* står det under *Organisering* og *Oppfølging* at *Skolen drøfter hendelser og meldinger om krenkelser/mobbing med PPT. Drøfting av tiltak.* Dette skal skje månedlig.

I intervju med skoleeier fremgår det at skoleeier leser alle aktivitetsplaner, og ser gjerne på om tiltakene er egnet. I sonevise møter med rektorene er det jobbet med case rundt tiltak i aktivitetsplaner. Rektor skriver, sammen med innsatsteamet, alle aktivitetsplaner selv og er på denne måten også med på å sikre at det settes inn egnede tiltak.

Fylkesmannens vurdering er at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt.

2.1.2 Våre konklusjoner

Åkra ungdomsskole oppfyller regelverkets krav på disse punktene

- alle som jobber på skolen har kunnskap om at det er elevens egen opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø
- rektor sikrer at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever som kan være særskilt sårbare
- rektor sørger for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig
- rektor varsler skoleeieren om alvorlige tilfeller, inkludert tilfeller der skolen ikke har klart å løse en sak
- rektor sikrer at skolen undersøker saken når rektor får varsel fra en ansatt ved skolen, eller en elev sier fra om at skolemiljøet ikke er trygt og godt
- rektor sikrer at skolen undersøker saken snarest
- rektor sikrer at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt

Åkra ungdomsskole oppfyller ikke regelverkets krav på disse punktene

- rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø
- rektor sikrer ikke at eleven får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen

2.2 Plikten til å straks varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever

2.2.1 Rettslige krav, våre observasjoner og vurderinger

Alle som jobber på skolen, skal varsle rektor straks ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen har krenket en eller flere elever. Dersom det er en ansatt i skoleledelsen som krenker elever, skal den som jobber på skolen, varsle skoleeieren istedenfor rektor.

Rettslig grunnlag

Alle som jobber på skolen, skal varsle rektor straks ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen har krenket en eller flere elever. Dersom det er en ansatt i skoleledelsen som krenker elever, skal den som jobber på skolen, varsle skoleeieren istedenfor rektor.

Hva som er å krenke, skal dere tolke vidt. Det kan være direkte handlinger og verbale uttrykk rettet mot elever. I tillegg omfatter begrepet mer indirekte krenkelser som utestenging, isolering og baksnakking. Hvordan elevene opplevde krenkelsen, er uten betydning for plikten til å varsle. Det er tilstrekkelig med mistanke for at plikten til å varsle inntreffer. Å ha en mistanke vil si å ha en følelse av eller antagelse om at en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever.

Dere skal gi elevene som har blitt krenket, beskjed om at dere kommer til å varsle rektor eller skoleeieren om saken, med mindre dette hindrer at dere kan varsle raskt nok.

Rektor skal varsle skoleeieren straks, dersom det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever, jf. opplæringsloven § 9 A-5.

Sikrer rektor at alle som jobber på skolen, varsler rektor straks dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever?

Sikrer rektor at de ansatte varsler direkte til skoleeier dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen?

Våre observasjoner og vurderinger

Skolens fremgangsmåte for varsling må gi føringer for at de som jobber på skolen straks varsler rektor når ansatte krenker elever. I tillegg må fremgangsmåten sikre at ansatte varsler skoleeier dersom en i ledelsen krenker en elev.

I Reflex skriver rektor at *lærerne har fått beskjed om å varsle rektor eller undervisningsinspektør dersom de får informasjon om at en elev blir krenket (dokumentasjon av aktivitetsplikten)*... I intervju kommer det fram at de ansatte vet at de skal varsle rektor straks de får mistanke om eller kjennskap til at en elev blir krenket av en ansatt. Samtidig formidles det usikkerhet om hvilken rutine som gjelder for både varsling og oppfølging av slike saker.

I Karmøy kommune sin *Plan for trygt og godt skolemiljø* står det at *det er en skjerpet plikt til å varsle dersom en ansatt krenker eleven*. Varslingen skal skje så snart som mulig og senest samme dag. Ansvar har *alle ansatte og andre som oppholder seg regelmessig på skolen*. De ansatte kan bruke sms, e-post eller direkte kontakt. Varslingen skal dokumenteres i *"dokumentasjon av undersøkelse"*. Det går videre fram at *skoleeier varsles i § 9 A-5 saker*.

I kommunens plan er det en mal for hvordan skolen skal dokumentere undersøkelse av aktivitetsplikten etter § 9 A-5. Malen viser at skolen skal dokumentere når saken ble meldt til rektor, og når den ble meldt til skolefaglig rådgiver.

Skolen skal imidlertid beskrive egen praksis ut fra den kommunale planen. I skolens *Strategi for et trygt og godt skolemiljø* er ikke praksis og rutiner som gjelder § 9A-5 beskrevet. I skrevet *Dokumentasjon av aktivitetsplikten* er skolens framgangsmåte ved varsling til rektor i skolemiljø saker beskrevet. I dette dokumentet er ikke den skjerpede aktivitetsplikten etter § 9 A-5 direkte nevnt.

Fylkesmannen har også avdekket at ikke alle ansatte kjenner til plikten til å varsle skoleeier direkte når mistanken gjelder en i ledelsen. Det er blant annet gitt uttrykk for at skoleeier skal varsles i saker hvor rektor krenker, mens i saker hvor mistanken eller kjennskapet gjelder en annen i ledelsen, skal rektor varsles.

Etter Fylkesmannens vurdering sikrer ikke rektor at alle som jobber på skolen varsler rektor straks dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen krenker en eller flere elever. Skolens egne rutiner sikrer heller ikke at de ansatte vet at de skal melde fra til skoleeier dersom det er en i ledelsen som står bak krenkelsen.

Skolen skal undersøke saken straks.

Rettslig grunnlag

Dere må undersøke hva som har skjedd, om det har skjedd krenkelser og hvilke elever som er berørt, jf. opplæringsloven § 9 A-4 tredje ledd og § 9 A-5.

Hvis undersøkelsene viser at en som jobber på skolen har krenket elever, må dere undersøke hvordan elevene opplevde dette. Hvis det er elever som ikke har et trygt og godt skolemiljø som følge av krenkelsene, må dere bruke informasjonen til å vurdere hvilke tiltak dere skal sette inn.

En elev som krenkelsen direkte retter seg mot har rett til å uttale seg. Eleven skal få nødvendig informasjon for å kunne ta stilling til om han eller hun vil uttale seg, hva saken gjelder, og hvorfor og hvordan dere skal gjennomføre samtalen. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen og sørge for at den er tilpasset elevens modenhetsnivå. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte, eller få dem til å uttale seg på sine vegne. Dersom krenkelsen rettet seg mot en større gruppe elever, for eksempel en klasse, kan det være tilstrekkelig å snakke med klassen samlet eller med en del av elevene.

Sikrer rektor at skolen undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever?

Sikrer rektor at skolen undersøker saken straks?

Våre observasjoner og vurderinger

I kommunens plan er det en mal for hvordan skolen skal dokumentere undersøkelse av aktivitetsplikten etter § 9 A-5. Malen viser at både eleven og den ansatte skal få beskrive sin opplevelse av situasjonen. Skolen skal også dokumentere hvilken oppfølging som blir iverksatt både overfor eleven og den ansatte. Skolens undersøkelse skal avdekke fakta, elevens stemme skal høres, skolen skal definere hvilket problem som skal løses og rektors vurdering av problemet skal gå fram. Det er også konkretisert ulike undersøkelser som kan benyttes for å kartlegge saken.

Rektor har i Reflex opplyst at skolen ikke hadde mottatt varsel etter §9A-5, samtidig går det fram at rektor har undersøkt en sak, og at denne saken ble drøftet med skoleeier. I intervju går det fram at rektor har mottatt nye varsler etter § 9A-5. Åkra ungdomsskole har kommentert at *Det hevdes at skolen ikke sikrer at skolen straks undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skole, har krenket en eller flere elever. Det legges ved en dokumentasjon av en pågående sak for å belyse det arbeidet som er gjort ift. kap. 9A-5.* Fylkesmannen har gått gjennom den innsendte dokumentasjonen, og ser at rektor har undersøkt saken og utarbeidet aktivitetsplan. Fylkesmannen vil likevel peke på at det rettslige kravet er at rektor skal sikre at skolen undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen har krenket en elev, og sikre at skolen undersøker saken straks. I skolens skriv *Dokumentasjon av aktivitetsplikten* er den skjerpede aktivitetsplikten etter § 9A-5 ikke direkte nevnt. Det fremgår av intervju at de ansatte ikke kjenner til om det foreligger en prosedyre for hvordan en § 9 A-5 -sak skal undersøkes. Videre vil Fylkesmannen peke på at i dokumentet *Arbeidsfordeling i innsatsteamet ved Åkra ungdomsskole* er ansvar og gjøremål i forbindelse med undersøkelser av § 9 A-5 - saker ikke spesifikt nevnt.

Fylkesmannens vurdering er derfor at rektor ikke sikrer at skolen undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever. Rektor sikrer heller ikke at skolen undersøker saken straks.

2.2.2 Våre konklusjoner

Åkra ungdomsskole oppfyller ikke regelverkets krav på følgende punkt

- rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeier dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen
- rektor sikrer ikke at skolen straks undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever

2.3 Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak

Skolen skal lage en skriftlig aktivitetsplan for eleven

Rettslig grunnlag

Dere skal lage en skriftlig plan som skal beskrive hvilken eller hvilke elever planen gjelder, hvilket problem tiltakene skal løse, hvilke tiltak dere har planlagt, når dere skal gjennomføre tiltakene, hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene, og når dere skal evaluere tiltakene, jf. opplæringsloven § 9 A-4 sjette ledd.

Det er ikke formkrav til planen utover at den skal være skriftlig. En aktivitetsplan behøver ikke å knytte seg til én bestemt elev, men kan ta for seg en situasjon eller utfordring som omfatter flere elever.

Eleven og foreldrene til eleven som saken gjelder, skal få de delene av aktivitetsplanen som omhandler eleven. Hvis eleven er over 18 år, skal ikke foreldrene få aktivitetsplanen, med mindre eleven selv ønsker det.

Lager skolen en skriftlig plan i tråd med kravene i § 9 A-4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak?

Får eleven og foreldrene som saken gjelder, aktivitetsplanen fra skolen?

Våre observasjoner og vurderinger

Fylkesmannen har mottatt fem aktivitetsplaner fra Åkra ungdomsskole. Aktivitetsplanene er ikke like kommunens mal for aktivitetsplan som er gjengitt i Karmøy kommunes *Plan for trygt og godt skolemiljø*. Skolens aktivitetsplaner har overskriften *Skriftleg aktivitetsplan i samband med brot på § 9A - Åkra ungdomsskole*.

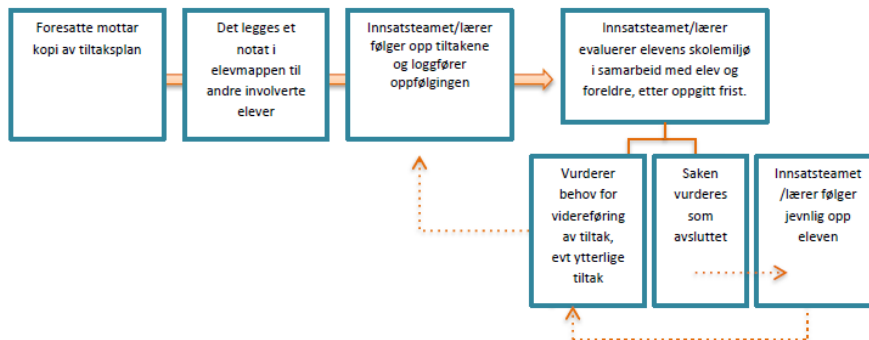
Skolens aktivitetsplaner er i tråd med de rettslige kravene om at planen skal inneholde følgende

- hvilket problem tiltakene skal løse
- hvilke tiltak skolen har planlagt
- når tiltakene skal gjennomføres

- hvem som er ansvarlig for gjennomføring av tiltakene
- når tiltakene skal evalueres

Rektor opplyser i Reflex om at *aktivitetsplanen sendes med post eller gis i møte med foreldre/elev*. Praksisen med å sende hjem tiltaksplanen bekreftes i intervju. Det går også fram av *Arbeidsfordeling i innsatsteamet ved Åkra ungdomsskole* at tiltaksplanen sendes hjem. Dette vises også på s. 16 i *Strategi for et trygt og godt skolemiljø*:

Oppfølging av tiltaksplan etter aktivitetsplikten, jf. Opplæringslova §9A-4

Fylkesmannens vurdering er at skolen lager en skriftlig plan i tråd med kravene i § 9A-4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak, og at eleven og foreldrene som saken gjelder får aktivitetsplanen fra skolen.

Skolen skal evaluere og tilpasse tiltakene.

Rettslig grunnlag

For å kunne evaluere tiltakene slik det er bestemt i aktivitetsplanen, må dere skaffe dere tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, jf. opplæringsloven § 9 A-4 fjerde ledd. Eleven som tiltakene gjelder, har rett til å uttale seg. Eleven skal få nødvendig informasjon for å kunne ta stilling til om han eller hun vil uttale seg, hva saken gjelder og hvorfor og hvordan dere skal gjennomføre samtalen. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen og sørge for at den er tilpasset elevens modenhetsnivå. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte eller få dem til å uttale seg på sine vegne.

I mange tilfeller er det nødvendig å hente inn mer informasjon om hvordan tiltakene har virket. Dere må vurdere hvilke personer som kan gi slik informasjon.

Dere må vurdere informasjonen dere har hentet inn om hvordan tiltakene har virket, og med bakgrunn i vurderingen må dere tilpasse tiltakene. At dere må tilpasse tiltakene, betyr at dere må endre tiltakene eller sette inn nye tiltak, dersom eleven fortsatt opplever å ikke ha et trygt og godt skolemiljø. Evalueringen kan også føre til at dere forlenger tiltak som virker.

Følger rektor opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen?

Sikrer rektor at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker?

Sørger rektor for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn?

Våre observasjoner og vurderinger

Å følge opp betyr at rektor er ansvarlig for at skolen gjennomfører tiltakene i samsvar med aktivitetsplanen. På Åkra ungdomsskole har innsatsteamet, rektor, inspektør og sosiallærer særlig ansvar for å sjekke at tiltakene gjennomføres i tråd med aktivitetsplanen, og dette gjøres i samarbeid med lærer. I intervju kommer det fram at *vi tar eleven inn til samtale. Ofte har sakene løst seg. Vi gjennomfører også samtaler med foreldre. Spekterundersøkelse vil også vise noe. I tillegg får vi informasjon via elevsamtale mellom kontaktlærer og elev. Det er løpende kontakt som evaluering av plan.* Rektor sier i intervju at alle aktive saker gjennomgås i innsatsteamet. De ansatte har også svart «ja» på spørsmålet *Gjennomfører dere alltid tiltakene i aktivitetsplanen slik de er beskrevet, både i innhold og tid?* i egenrevisningen i Reflex.

Fylkesmannens vurdering er at rektor følger opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen.

I dokumentet *Arbeidsfordeling i innsatsteamet* går det fram at oppfølging av saker eksempelvis gjøres i *oppfølgingssamtaler*, og intervjuene bekrefter at oppfølgingssamtaler gjennomføres. I Reflex går det fram at skolen innhenter informasjon om hvordan tiltakene har virket *i samtale med elever, støttegrupper, lærere m.m.* Skolen har begynt på et dokument for trygt og godt skolemiljø der det spesifiseres at *elever som har hatt aktivitetsplan skal følges tett opp av sosiallærer frem til de slutter på ungdomsskolen.* Det er likevel etter Fylkesmannens vurdering ikke synliggjort for tilsynet hvordan rektor sikrer at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker.

Det er også et krav at rektor må sørge for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn. Som nevnt ovenfor sier skolen at den innhenter nødvendig informasjon *i samtale med elever, støttegrupper, lærere m.m.* og at oppfølgingssamtaler gjennomføres. I Reflex sier også en ansatt at *av og til ser vi straks/tidlig at de ikke fungerer og må vurdere på nytt*, og i intervju er det gitt eksempel fra en sak der eleven fikk uttale seg om tiltakene som skulle settes i verk. Skolen har imidlertid ikke synliggjort for tilsynet, eksempelvis gjennom reviderte aktivitetsplaner eller andre dokumenter, at tiltak har blitt tilpasset blant annet med bakgrunn i elevens syn. Fylkesmannens vurdering er derfor at rektor ikke fullt ut sørger for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjon om hvordan tiltakene har virket og elevens syn.

Informerer skolen elever og foreldre som mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten, om at de kan melde saken sin til Fylkesmannen?

Våre observasjoner og vurderinger

Av intervju og Reflex fremgår det at det er mangelfull informasjon om Fylkesmannens rolle i arbeidet med kapittel 9A og elevens rett til et trygt og godt skolemiljø.

Aktivetsplanen opplyser ikke om at eleven eller foresatte kan melde saken til Fylkesmannen dersom de ikke er fornøyd eller tiltakene ikke virker.

Fylkesmannens vurdering er at skolen ikke oppfyller regelverket på dette området.

2.3.1 Våre konklusjoner

Åkra ungdomsskole oppfyller regelverkets krav på følgende punkter

- skolen lager en skriftlig plan i tråd med kravene i § 9 A-4 sjette ledd når skolen skal setter inn tiltak i en sak
- eleven og foreldrene som saken gjelder, får aktivetsplanen fra skolen
- rektor følger opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivetsplanen

Åkra ungdomsskole oppfyller ikke regelverkets krav på disse punktene

- rektor sikrer ikke at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker
- rektor sørger ikke fullt ut for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn
- skolen informerer ikke elever og foreldre som mener at skolen ikke oppfyller aktivetsplikten, om at de kan melde saken sin til Fylkesmannen

3 Skolens plikt til å arbeide forebyggende og informere og involvere elever og foreldre

3.1 Plikten til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk

3.1.1 Rettslige krav, våre observasjoner og vurderinger

Elevene skal få delta både i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for å skape et trygt og godt skolemiljø

Rettslig grunnlag

Elevene skal få delta både i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for å skape et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven § 9 A-8 første ledd. Elevene kan bli involvert gjennom for eksempel aktiviteter og dialog i hverdagen, og gjennom planlagte samtaler og møter. Hvordan elevene skal ta del i arbeidet, skal dere tilpasse til saken og elevenes alder og forutsetninger. Dere kan for eksempel sette av tid til å arbeide med skolemiljø som et fast tema i klassens time.

Sikrer rektor at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø?

Våre observasjoner og vurderinger

I Reflex og intervju kommer det fram at elevene på Åkra ungdomsskole i ulik grad er med på å lage *klasseregler*. Videre går det fram av Reflex og referat fra møter i elevrådet at elevrådet er med på å arrangere *vinterball*. Overskuddet fra *vinterballet* og tilskudd fra barnas kommunestyre førte i år til at det ble kjøpt inn et utendørs bordtennisbord. Skolen har også opplyst om at elevene som har valgfaget *fysisk aktivitet og helse* organiserer og gjennomfører aktivitetsdager for alle trinnene. Av Reflex går det også fram at skolen har trivselsledere som har ansvar for å planlegge og iverksette trivselstiltak i friminuttene, og elevene på 9.trinn driver kantine i friminuttene. Elevene er også representert i samarbeidsutvalget og i skolemiljøutvalget, samt i ungdomsrådet i Karmøy.

Fylkesmannen ser at elevene på Åkra ungdomsskole på ulikt vis blir involvert i arbeidet med et trygt og godt skolemiljø. Men kravet er at rektor skal sikre at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av dette arbeidet. Fylkesmannens vurdering er at rektor ikke har en bestemt framgangsmåte som sikrer at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø.

Alle som jobber på skolen, skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø. Lærerne som jobber på skolen, skal fremme en positiv samhandling i klassemiljøet.

Rettslig grunnlag

Rektor skal jobbe for at alle som jobber på skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven § 9 A-3 første og andre ledd. Skolemiljøet skal virke positivt på elevenes helse, trivsel og læring, på trygghet og sosial tilhørighet. Arbeidet skal strekke seg lenger enn å hindre krenkelsers, og det må omfatte holdninger, verdier, undervisningspraksis, relasjoner og ledelse. Rektor kan for eksempel legge til rette for at alle som jobber på skolen, kan diskutere etiske dilemmaer og bli bevisst på det etiske ansvaret som hviler på dem.

Rektor skal jobbe for at lærerne skal etablere en positiv relasjon til hver enkelt elev, og at de skal fremme en positiv samhandling i klassemiljøet, jf. opplæringsloven § 9 A-3 første og andre ledd. For å få til dette må lærerne ha nødvendige rammebetingelser og kompetanse. Eksempler på relevante rammebetingelser er klassestørrelse og stillingsprosent.

Jobber rektor for at skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø?

Jobber rektor for at lærerne skal fremme en positiv samhandling i klassemiljøet?

Våre observasjoner og vurderinger

Rektor er leder av skolens *Innsatsteam*. Medlemmene i innsatsteamet har fordelt arbeidsoppgaver seg imellom. Rektor er blant annet ansvarlig for gjennomføring og analyse av Elevundersøkelsen, og utarbeiding av aktivitetsplaner. I tillegg arbeider innsatsteamet med

Spekterundersøkelse, Klassemiljøundersøkelse og Speed-intervju. Innsatsteamet har to møter i uka der teamet går gjennom de sakene som er «aktive».

Av dokumentet *Fellestid – våren 2019* går det fram at lærerne arbeidet med *Kap.9A – Elevundersøkelsen* i uke 8. Skolen har også lagt fram dokumentet *Oppfølging av Elevundersøkelsen 8.trinn 2016/17 – 9.trinn 2017/10 – 10.trinn 2018/19*. Av dette dokumentet går det fram at lærerne eksempelvis skulle arbeide med spørsmålene *hvordan reagerer du som lærer på mobbing i din klasse* og *hva kan du gjøre mer av for å sikre at alle elever på vår skole føler trygghet og tilhørighet?* Det går også fram av dokumentet at lærerne arbeidet med spørsmålene i åtte ulike grupper etter IGP-metoden (individuell, gruppe, plenum). Skolen har også lagt fram en oppsummering av gruppearbeidet for tilsynet.

I Reflex kommer det fram at rektor har avholdt årlige informasjonsmøter ift. de fem delpliktene, og at ulike skjemaer, slik som dokumentasjon av aktivitetsplikten, blir delt ut. Planen fra Karmøy kommune, *"Plan for trygt og godt skolemiljø 2018-2023"* er delt ut til de ansatte. På en av planleggingsdagene høsten 2017 fikk de ansatte kurs i trygt og godt skolemiljø ved Guttorm Helgøy fra Læringsmiljøsenetret.

Av egenvurderingen i Reflex går det også fram at nyansatte får veiledning etter *prøvetidsreglementet*. De følges også opp med veiledning. Dette gjøres ved at rektor eller inspektør er inne og observerer og veileder. Ledelsen hjelper også til med å utforme/lage gode klasseregler. Innsatsteamet bistår også med å kartlegge klassemiljøet gjennom eks. speed-intervju. Det går fram av Reflex at også lærere med mange års erfaring vil få støtte og hjelp ved behov.

Fylkesmannens vurdering at rektor arbeider for at skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø, og for at lærerne skal etablere en positiv relasjon til hver enkelt elev og fremme en positiv samhandling i klassemiljøet.

Skolen skal evaluere sitt samlede arbeid for et trygt og godt skolemiljø

Rettslig grunnlag

Skolen skal evaluere sitt samlede arbeid for et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven § 9 A-3 andre ledd. Evalueringen må omfatte det forebyggende, kontinuerlige og systematiske arbeidet for å fremme et trygt og godt skolemiljø, hvordan dere oppfyller aktivitetsplikten og den skjerpede aktivitetsplikten, og hvordan dere informerer og involverer elever og foreldre. Dere må basere evalueringen på synspunkter fra elever, foreldre og ansatte. Det er tilstrekkelig å basere seg på synspunktene fra et utvalg av elever, foreldre og ansatte. Dersom evalueringen viser at dere ikke oppfyller kravene som følger av opplæringsloven kapittel 9 A, må dere gjøre endringer i måten dere jobber på, slik at kravene blir oppfylt. Dere må også gjøre endringer dersom evalueringen avdekker svakheter i skolens praksis som gir risiko for at kravene ikke vil bli oppfylt for fremtiden.

Evaluerer skolen det forebyggende arbeidet med skolemiljøet basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte?

Våre observasjoner og vurderinger

Gjennom innsendt dokumentasjon, egenvurdering i Reflex og intervju kommer det fram at lærerne er med på et etterarbeid/evaluering i etterkant av Elevundersøkelsen. I intervju kommer det også fram at evaluering skjer eksempelvis i forbindelse med at en elev har fått en aktivitetsplan som skal følges opp. Fylkesmannen kan likevel ikke se at det foreligger eksempelvis årsplaner/årshjul som viser at og når de ansatte skal være med på å evaluere det forebyggende arbeidet med skolemiljøet. Fylkesmannen kan heller ikke se at tilsvarende årshjul/årsplaner foreligger for elevråd, FAU/SU/SMU. I denne sammenheng er det viktig at elever foreldre og ansatte kommer med synspunkter som gjelder skolens ordensreglement, skolens plan for trygt og godt skolemiljø og resultatene fra Elevundersøkelsen. Åkra ungdomsskole har i sin tilbakemelding til den foreløpige tilsynsrapporten kommentert at *Fylkesmannen sier at de ikke kan se at foresatte/foreldre får komme med sine synspunkter som blant annet gjelder resultatene fra Elevundersøkelsen*. Skolen har derfor lagt fram *Møtebok for skolemiljøutvalet* etter møte 12.03.19 for tilsynet. Av møteboka går det blant annet fram at *rektor fortalte i korte trekk om tilbakemeldingane på Elevundersøkinga for skoleåret 2018/2019*. Fylkesmannen ser det som positivt at SMU er blitt orientert om resultater fra Elevundersøkelsen, men det går ikke fram synspunkter fra medlemmer i SMU av møteboka. Fylkesmannen kan ikke se at skolen foretar systematiske/jevnlige evalueringer av det forebyggende, kontinuerlige og systematiske arbeidet for å fremme et trygt og godt skolemiljø, hvordan skolen oppfyller aktivitetsplikten og den skjerpede aktivitetsplikten, eller hvordan skolen informerer og involverer elever og foreldre.

Fylkesmannens vurdering er at skolen ikke evaluerer det forebyggende arbeidet for et trygt og godt med skolemiljø basert på blant annet synspunkter fra elever, foreldre og ansatte.

3.1.2 Våre konklusjoner

Åkra ungdomsskole oppfyller regelverkets krav på disse punktene

- rektor arbeider for at skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø
- rektor arbeider for at lærerne fremmer en positiv samhandling i klassemiljøet

Åkra ungdomsskole oppfyller ikke regelverkets krav på disse punktene

- skolen evaluerer ikke det forebyggende arbeidet med skolemiljøet basert på blant annet synspunkter fra elever, foreldre og ansatte
- rektor sikrer ikke at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø

3.2 Plikten til å informere og involvere elever og foreldre

3.2.1 Rettslige krav, våre observasjoner og vurderinger

Skolen skal gi elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø

Rettslig grunnlag

Skolen skal gi elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, skolens aktivitetsplikt og retten til å melde en sak til Fylkesmannen, jf. opplæringsloven § 9 A-9 første ledd. Dere må gi informasjonen på en måte og i et omfang som gjør at elevene og foreldrene kan ivareta sine rettigheter etter loven. Dere må gjøre informasjonen tilgjengelig for alle. Det er ikke tilstrekkelig at elevene videreformidler informasjonen til foreldrene.

Gir skolen elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til fylkesmannen?

Våre observasjoner og vurderinger

Skolen har i Reflex opplyst at Utdanningsdirektoratets plakat *Har du det trygt og godt på skolen?* henges opp på ulike steder på skolen. Fylkesmannen gjennomførte en skolevandring på Åkra ungdomsskole sammen med noen elever 28.03.19. Vi observerte da at plakaten hang på en oppslagstavle i et fellesområde for elevene. Selv om skolen opplyser om at lærerne har fått i rutine å opplyse elevene om kap.9A ved oppstart av skoleåret, observerte Fylkesmannen at innholdet på plakaten virket ukjent for elevene.

Det går også fram av Reflex at skolen sender Utdanningsdirektoratets dokument *Nytt regelverk – nulltoleranse mot mobbing* hjem til foreldre/foresatte som ranselpost ved starten av skoleåret. Skolen oppgir også at foreldre får informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø på informasjonsmøte for 7.trinn i januar, og på foreldremøte ved oppstart av nytt skoleår for alle trinn. Åkra ungdomsskole skriver i sin tilbakemelding til den foreløpige tilsynsrapporten at *Fylkesmannen gir uttrykk for at de er usikre på hvilken informasjon som blir formidlet til foreldre/foresatte, selv om Utdanningsdirektoratets dokument Nytt regelverk-nulltoleranse mot mobbing blir sendt hjem som ranselpost, samt informasjonsmøte 7.trinn vår, og ungdomstrinn høst. Skolen legger ved notater fra undervisningsinspektør ved gjennomgang med foreldre, samt PowerPoint-presentasjon brukt ved overgang barne-ungdomsskole.* Vi vil her presisere at Fylkesmannen ikke er usikker på hvilken informasjon som blir formidlet til foreldre/foresatte. Vi vil også presisere at det ikke er fastsatt krav til tidspunkt eller form for informasjon. Men, Fylkesmannen forutsetter at skolen finner en egnet måte å informere på, som sikrer at formålet med aktivitetsplikten blir oppfylt. Når det av intervju går fram at det er uklart hvilken informasjon om regelverket som gjelder elevenes skolemiljø som blir formidlet til foreldre/foresatte fra skolens side, så indikerer dette at skolen ikke har en tilstrekkelig egnet måte å informere på. Dette sett i sammenheng med at Fylkesmannen heller ikke kan se at det foreligger informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt, og om retten til å melde en sak til Fylkesmannen på skolens hjemmeside, gjør at Fylkesmannens vurdering er at skolen ikke i tilstrekkelig grad gir elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til Fylkesmannen.

Skolen skal informere aktuelle råd og utvalg om rett til innsyn og rett til å uttale seg i saker som er viktige for skolemiljø.

Rettslig grunnlag

Dere skal informere aktuelle råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, jf. forvaltningsloven § 11 og

opplæringsloven § 9 A-3 andre ledd. Dere skal i tillegg informere aktuelle råd og utvalg om at de har rett til å uttale seg i alle saker som er viktige for skolemiljøet.

Dere skal så tidlig som mulig ta aktuelle råd og utvalg med i arbeidet med skolemiljøtiltak, jf. opplæringsloven § 9 A-9 tredje ledd. Dere må ta rådene og utvalgene med i arbeidet tidlig nok til at de får en reell innflytelse. Hvilke organ som er aktuelle å ta med i arbeidet, varierer etter skoletype.

Sikrer rektor at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, og at de har rett til å uttale seg i saker som er viktig for skolemiljøet?

Våre observasjoner og vurderinger

Åkra ungdomsskole har elevråd, FAU, samarbeidsutvalg (SU) og skolemiljøutvalg (SMU).

For at de ulike rådene og utvalgene skal kunne uttale seg om saker som er viktige for skolemiljøet, er de avhengige av å få saksopplysninger og informasjon som gjør at det er mulig for dem å uttale seg. Fylkesmannen ser av ulike referat fra møter som har blitt avholdt at saker som gjelder skolemiljøet i noen grad har blitt tatt opp. Av Reflex går det fram at rektor har som rutine å levere ut et skriv ved konstituering av utvalg om høsten. Dette skrevet inneholder lovparagrafene som gjelder *foreldreråd, samarbeidsutval* og *skolemiljøutval*. Men Fylkesmannen kan likevel ikke se at skolen har en innarbeidet framgangsmåte som sikrer at råd og utvalg vet at de har rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet, og at de har rett til å uttale seg i saker som er viktige for skolemiljøet. Fylkesmannens vurdering er derfor at rektor ikke sikrer at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, og at de har rett til å uttale seg i saker som er viktig for skolemiljøet.

Skolen må informere aktuelle råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet.

Rettslig grunnlag

Dere må informere aktuelle råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet, jf. opplæringsloven § 9 A-9 tredje ledd. Kravet om at det må være viktig for skolemiljøet, betyr at skolen ikke trenger å informere om dagligdagse enkelthendelser eller mindre endringer av rutiner. Skolen må selv ta initiativ til å orientere rådene og utvalgene når ny relevant informasjon er tilgjengelig eller kommet frem. Hvilke organ som er aktuelle, vil variere etter skoletype.

Sikrer rektor at skolen tar aktuelle råd og utvalg med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig? Sikrer rektor at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet?

Våre observasjoner og vurderinger

Av dokumentasjonen som gjelder elevrådet ved Åkra ungdomsskole går det fram at de fleste elevrådsmøtene dette skoleåret er brukt til arbeid med *jule/nyttårs/vinterballet*. Disse møtene oppgir skolen at det ikke er referat fra. Referat fra møte 11.09.18 viser at det er mest praktiske spørsmål i skolehverdagen som har stått på dagsordenen, og referat fra møte 20.02.19 viser at elevene har diskutert 60-minutters skoletimer. Etter Fylkesmannens syn innebærer elevrådets

arbeid med skolemiljøtiltak mer enn det som framgår av dokumentasjonen som er innsendt fra Åkra ungdomsskole. Fylkesmannens vurdering er at rektor ikke sikrer at skolen informerer elevrådet om alt som er viktig for skolemiljøet. Fylkesmannens vurdering er videre at rektor ikke sikrer at skolen tar elevrådet med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig.

Av *Innkalling til møte i FAU* går det fram at FAU inneværende skoleår ble konstituert 14.11.18. Innkallingen omhandler ikke saker som gjelder skolemiljøet. Referatet fra møtet gir informasjon om hvem som innehar ulike verv i FAU. Det foreligger ellers ikke referater fra møter i FAU skoleåret 2018/2019. Fylkesmannens vurdering er at rektor ikke sikrer at skolen informerer FAU om alt som er viktig for skolemiljøet. Rektor sikrer heller ikke at skolen tar FAU med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig.

Av den innsendte dokumentasjonen går det fram at SU ble konstituert 27.11.18. Skolen har lagt fram referat fra møte i SU 27.11.18 og 22.01.19, samt innkalling til møte 12.03.19. Referatene viser at rektor i møte 27.11.18 informerte om *lokale retningslinjer om gudstjenester i skoletiden*, og SU 22.01.19 diskuterte *fag- og timefordeling – 45/60 min.timer*.

SMU ble også konstituert 27.11.18. Av referat fra møtet 27.11.18 går det fram at *trygt skolemiljø, jf. opplæringslova kap.9A, trivselsleiar og innsatsteam* ble tatt opp i møtet. SMU diskuterte også *vinterballet*. SMU mener at dette er *eit viktig tiltak for å bygge relasjonar og skape godt skolemiljø*. Innkallingen til møte 12.03.19 viser at sakene *Tilsyn trygt og godt skolemiljø* og *Elevundersøkinga 2018* skulle bli tatt opp. Fylkesmannen har ikke mottatt referat fra dette møtet. Fylkesmannens vurdering er at rektor ikke sikrer at skolen informerer SU og SMU om alt som er viktig for skolemiljøet. SU og SMU blir da heller ikke tatt så tidlig som mulig med i arbeidet med skolemiljøtiltak.

For alle råd og utvalg vil Fylkesmannen peke på at eksempler på informasjon som er viktig for skolemiljøet, er skolens resultater fra Elevundersøkelsen, elevrettede tiltak for å bedre det generelle skolemiljøet, og kompetansehevende tiltak rettet mot de som jobber på skolen. Det kan være negative forhold som for eksempel alvorlige voldsepisoder eller vedvarende dårlig skolemiljø. Det vil også være aktuelt å informere og involvere råd og utvalg i arbeidet med skolens planer for et trygt og godt skolemiljø, og skolens ordensreglement.

Evaluerer skolen arbeidet med å informere og involvere aktuelle råd og utvalg basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte?

Den innsendte dokumentasjonen, svarene i Reflex og intervjuene viser ikke at skolen innhenter synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte på hvordan arbeidet med å informere og involvere råd og utvalg fungerer. Det er ikke vist til framgangsmåter eller lagt ved annen dokumentasjon som viser evalueringer av dette arbeidet.

Fylkesmannens vurdering er at skolen ikke evaluerer arbeidet med å informere og involvere aktuelle råd og utvalg basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte.

3.2.2 Våre konklusjoner

Åkra ungdomsskole oppfyller ikke regelverkets krav på disse punktene:

- skolen gir ikke i tilstrekkelig grad elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt, og om retten til å melde en sak til Fylkesmannen
- rektor sikrer ikke at skolen tar elevrådet, FAU, SU og SMU med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig
- rektor sikrer ikke at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, og at de har rett til å uttale seg i saker som er viktig for skolemiljøet
- rektor sikrer ikke at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet
- skolen evaluerer ikke arbeidet med å informere og involvere aktuelle råd og utvalg basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte

4 Frist for retting av regelverksbrudd

I kapitlene ovenfor har vi konstatert at dere ikke oppfyller regelverket på alle områder. Vi gir dere en frist til å rette bruddene, jf. kommuneloven § 60 d.

Frist for retting er 15.november 2019. Før fristen må dere sende oss en erklæring om at forholdene er rettet og en redegjørelse for hvordan bruddene er rettet.

Hvis dere ikke har rettet regelverksbruddene før rettefristen, vil vi vedta pålegg om retting. Et pålegg om retting er et vedtak som dere kan klage på, jf. forvaltningsloven kapittel VI.

Følgende pålegg er aktuelle å vedta etter utløp av rettefristen:

Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø:

Karmøy kommune må sørge for at Åkra ungdomsskole oppfyller plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9A-3 andre ledd og 9A-4 andre, femte og sjuende ledd

Karmøy kommune må i denne sammenheng se til at

- rektor sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø
- rektor sikrer at eleven får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen

Karmøy kommune må sørge for at Åkra ungdomsskole oppfyller plikten til å straks varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, jf. opplæringsloven §§ 9A-3 andre ledd, 9A-4 andre, tredje og sjuende ledd, og 9A-5.

Karmøy kommune må i denne sammenheng se til at

- rektor sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeier dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen
- rektor sikrer at skolen straks undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever

Karmøy kommune må sørge for at Åkra ungdomsskole oppfyller plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak for å sikre at elever har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9A-3 andre ledd, 9A-4 fjerde ledd, 9A-9 første ledd og forvaltningsloven § 11.

Karmøy kommune må i denne sammenheng se til at

- rektor sikrer at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker
- rektor sørger for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn
- skolen informerer elever og foreldre som mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten om at de kan melde saken sin til Fylkesmannen

Skolens plikt til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø:

Karmøy kommune må sørge for at Åkra ungdomsskole jobber forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 og 9 A-8 første ledd.

Karmøy kommune må i den sammenheng se til at

- rektor sikrer at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø
- skolen evaluerer det forebyggende arbeidet med skolemiljøet basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte

Karmøy kommune må sørge for at Åkra ungdomsskole informerer elevene og foreldrene om rettighetene etter opplæringsloven kap.9A, jf. opplæringsloven § 9A-9 første ledd.

Karmøy kommune må i den sammenheng se til at

- skolen i tilstrekkelig grad gir elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt, og om retten til å melde en sak til Fylkesmannen

Karmøy kommune må sørge for at Åkra ungdomsskole informerer og involverer aktuelle råd og utvalg i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9A-3 andre ledd, 9A-9 tredje ledd, 11-1a, 11-5a og forvaltningsloven § 11.

Karmøy kommune må i den sammenheng se til at

- rektor sikrer at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, og at de har rett til å uttale seg i saker som er viktig for skolemiljøet
- rektor sikrer at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet
- rektor sikrer at skolen tar elevrådet, FAU, SU og SMU med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig
- skolen evaluerer arbeidet med å informere og involvere aktuelle råd og utvalg basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte

Dere har rett til innsyn i sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 18.

Stavanger 15.08.19

Anita Olufsen
tilsynsleder

Hjalmar Arnø

Randi Bjørkås

Vedlegg: Liste over dokumentasjon

- Dokumentasjon av aktivitetsplikten
- Organisasjonskart
- Plan for trygt og godt skolemiljø 2018-2023 Karmøy kommune
- Referat 11.09.17
- Presentasjon læringsmiljø
- Presentasjon aktivitetsplikt
- Presentasjon «de som utfordrer»
- Presentasjon avdekking av mobbing
- Presentasjon problemløsningssamtalene
- Vaktoversikt – inspeksjon 2018 (vår)
- Veileder for uønsket skolefravær
- Klassemiljøundersøking 05.01.17
- Bli kjent dag – 2018
- Plan for plantid oppstart 2017-18
- Plan for plantid oppstart 2018-19
- Milepælsplan overgang barne-ungdomsskole
- Referat morgenmøte 19.03.18
- Referat morgenmøte 26.11.18
- Referat morgenmøte 03.12.18
- Referat morgenmøte 17.12.18
- Fellestid – høst 2018
- Fellestid – vår 2019
- Oppfølging av Elevundersøkelsen
- Etterarbeid 2017
- Handlingsplan mot vold og trakassering
- Dokumentasjon av undersøkelse aktivitetsplikt § 9A-4
- Dokumentasjon av undersøkelse aktivitetsplikt § 9A-5
- § 9A-4 overordnet mal
- Mal for aktivitetsplan § 9A-4
- 6 aktivitetsplaner
- Arbeidsfordeling i innsatsteamet
- Timeplaner for tre ansatte
- Dokumentasjon av undersøkelse aktivitetsplikt § 9A-5
- Mal aktivitetsplan § 9A-5
- Nytt regelverk – nulltoleranse mot mobbing (skriv til foreldre)
- Udir-plakat «Har du det trygt og godt på skolen?»
- Klassedokument-forslag
- Psykisk helse 8.klasse 2018-2018
- Psykisk helse 9.klasse 2018-2019
- Psykisk helse 10.klasse 2018-2019
- Fakta om digital mobbing 2016
- Unge og rus – foreldremøte 22.11.18
- Fakta om «Bruk hue – turnèen 2015»

- Fakta om samarbeidspartnere 2015
- Referat teammøte 8.klasse 16.04.18
- Innkalling foreldremøte klasse 8A
- Hensikt med reglementet
- Prøvetid – undervisningspersonale
- Prøvetid – miljøarbeidere
- Mal «Speedintervju»
- Ordensreglement Åkra ungdomsskole
- Ordensreglement Karmøy kommune
- Informasjon til råd og utval
- Referater elevråd pr. 12-03-19
- Innkalling FAU 14.11.18
- Referat FAU 28.09.17
- Referat FAU 16.10.17
- Referat FAU 28.10.17
- Referat FAU 07.02.18
- Referat SU 08.11.17
- Referat SU 12.06.18
- Referat SU 27.11.18
- Referat SU 22.01.19
- Innkalling SU 12.03.19
- Sammensetning SU 2018-19
- Sammensetning SMU 2018-19
- Referat SMU – 27.11.18
- Referat SMU – 12.03.10
- Referat SMU – 12.03.19
- Innkalling til møte i psykososialt team 13.03.19
- 2 oppsummeringer speedintervju.
- Referat møte miljøarbeidere 15.1.18
- Plan fellestid våren 2018
- Notater foreldremøte høst 2017
- Notater foreldremøte høst 2018, 8 klasse
- Notater foreldremøte høst 2018, 10 klasse
- Rosanalyse
- Powerpoint presentasjon foreldremøte brukt ved overgang fra barneskole til ungdomsskole